

ČESKÉ LIDOVÉ DIVADLO

4

DUBEN

1949

XXIX

ROČNÍK

18. V. 1949

č. 81/49.

DRAMATICKÁ DÍLA AL. JIRÁSKA, AL. a VIL. MRŠTÍKŮ, V. ŠTECHA, GABR. PREISSOVÉ
a všech ostatních významných českých dramatiků dodá obratem
Divadelní nakladatel. a knihkupectví Praha II, Karlovo n. 30

OTAKAR RŮŽIČKA

TELEFON 280-07, 749-63

20 ROKŮ POCTIVÉ PRÁCE PRO DIVADLA

a získané bohaté zkušenosti vám zaručí, že vaše

J E V I Š T Ě

bude k nejvyšší spokojenosti nově zařízeno, nebo staré obnoven

Stojkové dekorace – horizonty – opony – i celé výpravy
dodá bývalý šéf výpravy a divadelní mistr

J O S E F P O K O R N Ý

PRAHA II, TROJANOVA ČÍS. 12 — TELEFON 440-83

*Výhodné platební podmínky a veškeré porady v tomto
oboru zdarma*

ZVUKOVÉ EFEKTY na deskách

přesně podle vašeho přání

ARstudio

Podrobné informace vám rádi nezávazně podáme. Napište nám na adresu: Praha II, Lucerna.

VŠE PRO JEVIŠTĚ dodává

A L O I S D R O B N Ý
uměleckoprůmyslové ateliery
M Í S T E K (M O R A V A)

TELEFON 639

ZÁLEŽÍ NA VÁS

EM. JANSKÝ

TAK jako v běžném, všedním našem životě, v životě každodenní, drobné a přes to k vyšším cílům zaměřené práce, záleží na nás, na každém z nás, jaký bude výsledek celku, tak rovněž v československém divadelnictví jsme jeden každý z nás, divadelních pracovníků, odpovědni za jeho novou cestu. Dostali jsme divadelní zákon a po celý rok, právě uplývající, máme v něm a v jeho prostředcích oporu svých snah a úkolů. Výroční bilance, provedená na letošním velikonočním sjezdu čs. divadelníků, osvědčila správnost nově se vyvíjející divadelní práce s uznáním dosažených úspěchů, avšak ukázala nám také dosavadní nedostatky a směr k jejich nápravě.

Tak bylo také zjištěno, že naše divadla nemají dostatek nových, kvalifikovaných sil, bez nichž není dobře myslitelný rozvoj našeho divadelnictví a stále vyšší umělecká úroveň jevištní práce. K odstranění tohoto nedostatku hereckých sil pomůže nám také ochotnictvo, na něž se budou divadla, ve smyslu rozhodnutí sjezdu, obracet podle vlastních potřeb a zkušeností. Projevuje se tu znovu velký význam našeho ochotnického divadla jako základny, z níž rostlo a sílilo naše divadelnictví od dob Tylových až po dnešek. V českých zemích nebyl v posledních letech přechod ochotnictva do řad profesionálních pracovníků divadelních obzvláště zřejmý, ale slovenské divadlo vzrostlo a zpevnilo právě přílivem ochotnických divadelníků, s nimiž tvoří pevný celek.

Slovenské zkušenosti a neobyčejné úspěchy této jednoty divadelních pracovníků vedly také v české divadelní oblasti k zrušení dávno již jen umělých přehrad mezi ochotníky a profesionálními divadelníky. Rozhodnutí o doplnění divadelních souborů z řad divadelních ochotníků je jen přirozeným ohlasem této jednotnosti našeho československého divadelnictví, jež vyrůstá z lidu, obrací se k němu také v tomto úsilí o posílení svých výrazových

prostředků. A není to žádné východisko z nouze toto hledání a nalézání nových herců mezi ochotníky, ale skutečné naplnění smyslu jednotnosti našeho divadelnictví, jež v nejširších vrstvách lidových spatřuje správně s okysličením divadelního ovzduší i oživení proudivé síly našeho dramatického umění a jeho zpřístupnění všem divadelníkům.

Záleží ovšem na vás, ochotníci, jak této příležitosti využijete a jakým způsobem osvědčíte se vztahy k divadelnímu povolání také porozumění pro jeho nároky. Nebudou v ničem snižovány, nebudou pro vás a k vůli vám měněna základní i zásadní hlediska na herecké umění, neboť nebylo by to ani důstojné významu ochotnické práce v naší kultuře. Jde o to, aby nejlepší z vás dosáhli uskutečnění svých dávných tužeb, aby také jim, všem prostým a neznámým lidovým divadelníkům byla upravena cesta, jak ji kdysi nastupovali již Tylovi „herci z libosti“.

Starším a osvědčeným hercům našich ochotnických divadel bude otevřena náraz s největším porozuměním příslušných úřadů a institucí, rozhodujících při změně povolání. Divadelní správy při navázání styku se zájemci pomohou jim v praktickém řešení přechodu do služeb divadla a postarají se také o to, aby těm mladším a nevyzrálým ještě silám byla dána příležitost k studijnímu zdokonalení. Tedy také na výchovu divadelního dorostu z řad ochotnických je pamatováno v tomto pozvání našich ochotníků k doplnění hereckých souborů divadel.

A nyní záleží jen na vás, ochotníci, abyste s nadšením a láskou pro divadlo spojili uvědomění jeho významu v naší kultuře a zdravými, svěžími silami přispěli k splnění jeho nových úkolů. Záleží také na vás, na vaší práci, aby idea ochotnického divadelnictví dosáhla v této službě celému našemu divadlu nového ocenění pramenných sil lidové tvorivosti.

SJEZD ČS. DIVADELNÍKŮ

PŘÁVĚ před rokem, rovněž o velikonočních, promlouval se scény Národního divadla k shromážděným divadelníkům ministr prof. dr. Zdeněk Nejedlý o lepším jejich sociálním a kulturním postavení v důsledku nového tehdy divadelního zákona. Rovněž o letošních velikonočních svátcích promlouval se stejného místa opět ministr prof. dr. Zd. Nejedlý o této významné události jako první řečník letošního sjezdu čs. divadelníků, jimiž byl co nejsrdečněji pozdravován dlouhotrvajícím potleskem.

Hned v úvodu svého projevu ke svým „milým kolegům“, jak pravil, zdůraznil ministr prof. dr. Zd. Nejedlý, že toto současné výročí vydání divadelního zákona je příležitostí k první bilanci di-

videlní práce. A pak probíral jednotlivé úseky reorganizace našeho divadelnictví a konstatoval, že s jednoročními výsledky práce mohli bychom být spokojeni. Zabýváje se v dalším duchovní ná-

*Ochotnický spolek Semily: Viktor Dyk „Posel“ —
Posel: J. Srba*

plní našich divadel, vyslovil ministr prof. dr. Zd. Nejedlý radost nad skutečností, že čs. divadelníci vytvořili již nedělitelný celek pracovníků tvůrčích i manuálních, profesionálních i ochotnických.

Rovněž s hlediska uměleckého můžeme být spokojeni s naším divadlem, pravil pak v závěru ministr prof. dr. Zdeněk Nejedlý, neboť hraje se nejen dobře, ale také nově a pro nové obecenstvo, které povzbuzuje a sílí naše herce. „Naše budoucnost je krásná,“ pravil ministr prof. dr. Zd. Nejedlý, „a naděje všech zpátečníků i v divadle jsou marné, neboť kola dějin se neotočí. V této víře se dejme do další práce. My mladí to vyhrájeme!“

Bouřlivý potlesk osvědčil souhlas shromáždění, k němuž pak promluvil pověřenec školství, věd a umění, básník Laco Novomeský, který přislíbil

další rozšíření slovenských divadel i vyřešení všech úkolů souvisejících s touto naléhavou potřebou. Rovněž z dalšího projevu, a to náměstka ministra informací a osvěty ing. arch. Mir. Kouřila vyplynul přehled soustavné celoroční pracovitosti vrcholných divadelních orgánů, státní divadelní rady a divadelně propagační komise, jež řadou svých rozhodnutí vnesly do divadelní práce nový pořádek. V úzké součinnosti čeští i slovenští divadelníci přičinili se tím položení a vybudování základů nové práce československého divadelnictví, jež dokumentuje jak Sborník Divadelní žatvy, tak i sborník bratislavské konference spolu se skutečnostmi z nich vyplývajících. Decentralisace divadelnictví, růst nové dramatické tvorby, vykořenění soukromého podnikání a z hospodárnění divadel v rámci lidové správy, zaměření k ústřední dramaturgii, začlenění kritiky do spolupráce s divadly, zabezpečení přílivu nového dorostu i z oblasti lidové tvořivosti a jejich výchova, součinnost divadla s filmem a prohloubení vzájemné součinnosti profesionálů a ochotníků spolu s péčí o zdokonalení loutkářství, to vše osvědčuje usilovnost, s jakou se naplňuje duch divadelního zákona, v jehož smyslu je divadlo zbraní v boji za socialismus.

Mnoho tedy bvlo již vykonáno a výsledky jsou patrné i na umělecké úrovni našich divadel, jež, jak Ing. M. Kouřil prohlásil, „je v průměru dobrá, ale může být ještě lepší“. Velký dluh zbývá v oblasti zpěvoherní a v dramaturgii pro děti a mládež a nové úkoly očekávají ještě Divadelní ústřednu stejně jako Ústřední loutkové divadlo, které zahájí činnost na podzim, kdy bude se znovu konati Divadelní žatva, kterou ing. M. Kouřil jménem ministra Kopeckého slavnostně vyhlásil. V závěru pak tlumočil čs. divadelníkům pozdravení režiséra N. Ochlopkova a dále vyslovil dík všemu čs. pracujícímu lidu, který svým únorovým vítězstvím umožnil vydání divadelního zákona a tím nám umožnil tvůrčí rozmach divadelní práce.

V odpoledním zasedání sjezdu čs. divadelníků promluvil ministr sociální péče a ochrany práce Evžen Erban, který přislíbil, že budou upraveny dovolené divadelníků i jejich rekreace v akci ROH a rovněž mzdové úpravy všech divadelníků, tedy i tech. spolupracovníků bude věnována zvláštní pozornost, přihlížející k potřebám divadelní práce. Potom Mikuláš Huba rozhovořil se o další budo-
vatelské práci také slovenského divadelnictví a připomněl významnou úlohu slovenského ochotnictva v něm. Ujistil, že ochotnickému hnutí se dostane všemožné podpory k dalšímu rozvoji, neboť je oporou rustu slovenského divadla. V závěru pak manifestačně schválena usnesení jednotlivých pracovních komisí sjezdu. -n-

NOVÉ ÚKOLY ČS. DIVADELNÍKŮ

V ZÁVĚRU velikonočního shromáždění divadelního v Nár. divadle byla přečtena a jednomyslně schválena usnesení sjezdových komisí, která jsou dalšími pracovními úkoly čs. divadelníků. Na prvním místě je úkol vytvoření Dramaturgické

kanceláře k zabezpečení pevné a plánovitě dramaturgie v oblasti české i slovenské dramatické tvorby. Další úkol spočívá v závazku neustálého zvyšování kulturní a politické úrovně čs. divadelnictví, a to prohloubením školení všech složek diva-

delní práce, politickým i odborným. Rovněž reorganisace divadelního školství je dalším závazkem, který bude splněn jako dar čs. divadelnictví k IX. sjezdu KSČ. Za tím účelem bude umožněna pedagogická činnost zkušeným divadelním umělcům, nadbytečný odbor jevištního výtvarnictví na Akademii musických umění bude nahrazen odborem pro výchovu instruktorů lidové tvořivosti, talentovaní ochotníci budou po doškolení doplňovat potřeby profesionálních divadel a pro absolventy výtvarných učilišť budou v divadlech zřízeny stipendijní asistentury. Pro nové autory dětských her budou založeny semináře a všemožně bude pečováno o zvýšení umělecké úrovně divadel pro mládež i oblasti her se zpěvy a tanci, jež je zvláště důležitou složkou lidové zábavy. K zamezení nezdravé fluktuace budou zavedeny dlouhodobé pracovní smlouvy, k zajištění zvýšené kvality práce bude požadováno řádné plánování provozu, prováděné i socialistickým soutěžením podle vzoru úderů Měst. divadla v Olomouci. Systém výměnných zájezdů oblastních divadel, zajištění otopu divadel v zimním období, jakož i vyšších hygienických hledisek, vyřešení otázek nové praxe divadelní kritiky spolu s přezkoumáním její kvalifikace, požadavek rozšíření kulturních rubrik a zajištění pracovních možností divadelních kritiků, to vše souvisí s novými pracovními zásadami čs. divadelníků. V oboru hospodářském bude usilováno o lepší službu umělecké úrovni divadel bez újmy hospodářských zásad a k prospěchu výstavby našeho státu při zabezpečení plynulého nástupu pracujících vrstev a dělnické třídy do divadel.

Takto si určili čs. divadelníci pro příští rok další cestu, v níž uvědoměle spatřují svoji odborářskou povinnost. Jejím splněním budou položeny další pevné základy k uskutečnění pětiletého plá-

Družstvo divadel. ochotníků, Zbraslav: Calderon de la Barca „Dáma skříttek“ - Rodrigo: J. Haase

nu v divadelním umění, aby také čs. divadelníci naplnili únorové heslo presidenta republiky Klementa Gottwalda „Kupředu, zpátky ni krok!“ ý.

NEDOSTATEK DIVADELNÍHO DOROSTU

Dr KLEMENTA REKTORISOVÁ

NASE vysoké divadelní školy při akademii musických umění v Praze a při Janáčkově akademii musických umění v Brně jsou jednou z mnoha kulturních vymožeností lidové demokratické republiky. Plány na její založení a výstavbu připravovali naši divadelníci již během okupace. Statut všech odborů akademie (hudebního, dramatického, filmového a tanečního) byl schválen a přípravy k jejímu založení skončeny z jara 1946, tedy ještě v době, kdy byl ministrem školství prof. Zdeněk Nejedlý.

Příštího roku nám vyjdou první absolventi 4letého studia oboru dramaturgie a režie. V r. 1948 odešli k divadlům první absolventi hereckého oboru, k jehož absolvování stačily 4 semestry (s podmínkou 4letého studia na dramatickém oddělení konservatoře) a oboru výtvarnictví, který je vlastně dvouletou speciálkou, navazující na předchozí 3leté studium na některé vysoké škole výtvarných umění (akademii výtvarných umění, vysoké škole umělecko-průmyslové, vysoké škole architektury a výtvarném oboru při fakultě pedagogické).

Důsledky únorových událostí, vývojové přeměny našeho kulturního, divadelního i školského dění se projeví jak v organizaci školy, v studijním plánu, tak ve stavu posluchačů a profesorů na dramatickém oddělení konservatoře i ve všech čtyřech oborech dramatického oboru AMU, v oboru dramaturgie, režie, herectví a výtvarnictví. V nejvyšších ročnících ubylo posluchačů; počet profesorů se té-

měř zdvojnásobil, což tvoří jeden z důležitých předpokladů k chystanému náboru posluchačů do všech oborů pro příští studijní rok.

V souhlasu se zásadami reformy všech vysokých škol a se zřetelem k zásadám jednotného školství II. a III. stupně snažili jsme se přeorganizovat dramatický odbor AMU a jeho základ, dramatické oddělení konservatoře, sjednotit oba ústavy ideologicky, personálně i administrativně a vytvořit z nich stupňovitě na sebe navazující učiliště pokrokového divadelního umění. Vycházejíce ze zásady, že i herecký dorost si zaslouží úplné vysokoškolské vzdělání 4leté, navrhli jsme zkrácení studia na střední škole konservatoře a převedení jejích nejvyšších ročníků na AMU. Výnosem ministerstva školství, věd a umění ze srpna 1948 byla tato první fáze reformy provedena. Studium na konservatoři zkráceno na dva roky a dva nejvyšší ročníky převedeny na AMU. Nová komise pro reformu předkládá návrh

na další zjednodušení a sjednocení divadelního školství. Místo konservatoře bude zřízena jednoroční příprava, která má být součástí vysoké školy. Bude-li tato reforma ministerstvem schválena, přestane tedy od příštího roku existovat dramatické oddělení při konservatoři a studium herectví bude prodlouženo o jeden rok. K divadlům půjdou absolventi s úplným vysokoškolským vzděláním a s akademickým titulem.

V budoucnosti, až nám doroste jednotnou národní a střední školou lépe vychovaná mládež a až se vyrovnají sociální rozdíly všech vrstev občanstva, budeme moci uvažovat o nové diferenciaci divadelního školství, jako je tomu v SSSR. Vytvoříme novou samostatnou školu střední školy herectví a na vysoké škole budou pokračovat ve studiu jen nejnadanější jedinci. Dosud si mohli dovolit studia na střední škole konservatoře, která nemá žádná stipendia, jen děti dobře situovaných rodičů. A maturanti z gymnasií vycházeli po čtyřech letech studia na konservatoři s kvalifikací zase jen středoškolskou.

Současná reforma, prodlužující studium herectví a režie o jeden rok, je vlastně protichůdná potřebám našeho divadelnictví, kde je velký nedostatek mužských hereckých sil, režisérů i dramaturgů. Proto je možné, že v nejbližších letech bude ještě třeba zkrátit jednak studium na některých oborech zvláště nadaným jednotlivcům a mimo to přispět českému divadlu krátkodobým doškolením vybraných jednotlivců z ochotnictva. Režijní a výtvarný obor se může také postarat o vyškolení inspicientů a divadelních techniků, jichž bude u divadel v příštích letech citelný nedostatek.

Nové plánování a změny v organizaci našeho divadelnictví, jeho rozmach podmiňují tedy a budou stále podmiňovat stav našeho školství. Projevilo se to již loňského roku, kdy celý jeden ročník režisérů a herců, působících v DISKu, opustil akademii a odešel do praxe. Z konservatoře odešlo k divadlům 29 absolventů (z toho 26 k venkovským divadlům). Tři posluchači pokračují ve studiu režie, herectví a dramaturgie na divadelních institutech v Sovětském svazu.

Stav posluchačů ve stud. roce 1948/49 je nízký. Herecký obor bude letos absolvovat jen 11 posluchačů, výtvarný obor 4 a první absolventi režie a dramaturgie vyjdou až v r. 1950, a to 2 režiséři a 5 dramaturgů.

V pololetí 1949 byl tento stav posluchačů na jednotlivých oborech: dramaturgie 11, režie 10, operní režie 4, herectví 31, výtvarnictví 10. Celkem tedy 66 posluchačů, z těch 5 zahraničních studentů (1 z Bulharska, 3 z Albánie, 1 z Jugoslaviie). Ve dvou ročnících dram. oddělení studuje 41 posluchačů.

Nový sbor byl pověřen 18. října 1948 v počtu 17 profesorů a 2 lektorů, čtyři z nich se pověření vzdali pro nalé-

havější úkoly v našem divadelnictví. Byli nahrazeni novými silami a podle potřeb osnov byl sbor během roku ještě rozšířen, má dnes 26 profesorů a lektorů: dramaturgie 2, režie 3, operní režie 1, herectví 5, teorie jevištní mluvy 1, loutkářství 1, rozhlasová teorie a praxe 1, výtvarnictví 2, společenská nauka 1, dějiny divadla 1, lidové umění a dějiny oděvu 1, hlasová výchova 1, hudební výchova 1, tělesná výchova 1, rytmika 1, líčení 1, slovanské jazyky 1, divadelní právo a správa divadel 1.

Novinkou je skupina kandidátů režie, kteří nemají předběžné herecké vzdělání. Jejich herecké výchovy se ujal prof. režie Salzer a současně studují základy herecké techniky a divadelní teorii na konservatoři. Prakticky tu předjímáme změnu statutu a studijního řádu, který bude bezpodmínečně žádat pro posluchače režie nejméně dvouletou hereckou výchovu.

Měníme také pojetí DISKu (býv. Divadelní studio stát. konservatoře), kde se nám v prvních letech vytvořilo jakési generační divadlo a pochybená jevištní avantgarda, divadlo, jemuž udávali tón jeden nebo dva nevyškolení posluchači režie, divadlo s nepřetržitým provozem, vstřebávající svým takřka profesionálním charakterem celý herecký obor AMU. Repertoire DISKu byl řízen individuálním vkusem několika jedinců a neměl vyhraněnou ideovou linii ani pedagogický program. Po reprodukční stránce byl DISK ještě dozvukem expresionistického formalistního slohu. — Dnešní DISK se přetváří v laboratorní jeviště, na němž budou všechny obory uskutečňovat svůj společný program — jevištní socialistický realismus. Všemi silami a neúchylně. Představení jsou připravována způsobem kolektivním, diskusním a intenzivním způsobem práce nejvyšších ročníků. Odpovídá za ně především obor dramaturgie a režie. Před každou premiérou vyjíždí soubor vedený zastupcem profesora režie nebo herectví, posluchačem režie, do mimopražských závodů, do venkovských měst, kde předvede divákům z dělnické třídy svou hru a po diskusi s nimi připraví pražskou premiéru.

Naše škola není ještě zdaleka taková, jakou bychom si ji přáli mít. Největší nesnáze nám působí nedostatek pedagogů pro hlavní předměty, zejména pro režii. Musíme přizpůsobovat svůj rozvrh časovým dispozicím profesorů a nedostatku místností. Taková jedna velká premiéra u některého pražského divadla naruší na čas pravidelný chod práce na našem ústavě. Malé prostory divadla v Unitarii znemožňují studium výpravnějších her a větší střídání repertoaru. Situace se bude ještě komplikovat dalšími technickými potížemi, až nastoupí do repertoaru DISKu se svými premiérami operní a taneční oddělení AMU. Avšak přesvědčili jsme se již, že nadšenou spoluprací a kolektivním všestranným úsilím profesorů, posluchačů i zaměstnanců ústavu podaří se překonat i těžké objektivní překážky. Vy-

*Městské a oblastní divadlo,
Pardubice
Sofokles: „Elektra“*

*Režie Otta Ornest
Scéna Vl. Šrámek*

učující profesori přinášejí naší škole všechny svůj zbylý volný čas. Převážná většina pověřených profesorů (nemáme totiž ještě ani jediného řádného člena sboru), t. j. 22 z 26 je hlavním povoláním ve významných funkcích českého divadelnictví a zaneprázdněna mnoha čestnými funkcemi veřejnými. Avšak i za minimálních podmínek zabezpečujeme malé maximum a na tomto základě postupně a po etapách stavíme ročník za ročníkem, obor za oborem. Musíme být připraveni, že v r. 1950/51 nastoupí na AMU dvojnásobný počet posluchačů. Do té doby musí být naše vysoká škola skonsolidována a zabezpečena.

Pro budoucí zajištění dramatického odboru AMU pokládáme za nezbytnou podmínku, aby na každém z oborů byl aspoň na několik let jmenován jeden řádný profesor hlavního předmětu, který by byl umělecky, ideologicky, pedagogicky i správně odpovědný za vývoj školy a celou svou uměleckou osobností byl oddán jen jí. Dokud se toto nepodaří, bude dramatický odbor AMU stále tou ojedinělou výjimkou mezi všemi fakultami v naší republice, fakultou bez jediného řádného profesora, fakultou s věcnou fluktuací a absencí profesorů, a tím i narušovanou pracovní morálkou a neusměrněnou výchovou posluchačů. Přesto se však usilovně snažíme, a velkou podporou jsou nám v tom posluchači, aspoň postupně a na jednotlivých úsecích uskutečňovat tvůrčí ideologický a methodický řád celé naší práce ve shodě s usnesením AV AMU z 30. října 1948, s nímž sbor i posluchači projevili jednomyslný souhlas. Hlavními zásadami tohoto usnesení je, že škola má sloužit výchově divadelního dorostu podle metod a zásad jedině správného uměleckého názoru, socialistického realismu, a dále, že povaha práce a studia na škole je jednotou teorie a praxe. Všechny theoretické předměty jsou východiskem pro praktické uskutečňování zásad nového jevištního umění, socialistického obsahem a národního formou.

Vychováváme posluchače tak, aby přechod do praxe nebyl pro ně skokem do neznáma. Všichni posluchači vyšších semestrů se přímo účastní, jednak práce v DISKU, jednak spolupracují s pražskými i venkovskými divadly, s Lidovým souborem konservatoře, s ochotnictvem, organizují kulturní brigády do závodů a na vesnici, účastní se na 100% Soutěže tvořivosti mládeže a intenzivně pracují v politických organizacích. Téměř každý z posluchačů zastává nějakou funkci ve fakultní organizaci KSČ, v SČM, ve Spolku posluchačů, ve Svazu vysokoškolského studentstva, ve vysokoškolském výboru KSČ. Tím jsme se nadobro rozloučili s nedávnými záměrně protipokrokovými tendencemi a předsudky, že budoucí umělec se nemá zabývat politikou, rozptylovat se veřejnými funkcemi, že má pečovat jen o sebevýchovu v uměleckou individualitu.

Při přijímacích zkouškách zkoumáme nyní u kandidátů

nejen předpoklady uměleckého vývoje, nýbrž i jeho intelektuální fond, všeobecné vzdělání, světový názor a vztah k současnému dění. Neseme velkou odpovědnost před budoucností za to, abychom vychovávali československému divadlu umělce vskutku socialistického typu, osobnosti se smyslem pro kolektivní život, s nadšením pro budovatelské cíle a schopné umělecky vyjadřovat, zdobovat ideál člověka nové doby.

Na náš dorost čeká krásná budoucnost. V našem divadelnictví se vytvářejí takové umělecké i existenční podmínky pro pracovníky všech oborů, o jakých se starším generacím ani nesnilo. Ti, kteří kdysi omezovali přístup na divadelní školy numerem klausem, prohlašující mudrčky, že si nemohou vzít na svědomí „výrobu hereckého proletariátu“, kteří při přijímacích zkouškách odmítali kandidáty z čistě formalistických měřítek a nedovedli obejít předpisy, jimiž je omezovala bývalá školská byrokracie, kteří nedovedli najít prostředky pro podporu nemajetných posluchačů, ti všichni jsou nyní usvědčeni z omylu, ze slabodušství a nevíry v rozvoj kultury v socialistické společnosti, nesou odpovědnost za to, že máme dnes takový nedostatek divadelního dorostu.

Bratislavská konference st. divadelních rad a komisí v lednu 1949 uložila dramatickému odboru AMU, aby vyřešil nedostatek herců a režisérů v letech 1949—53 přechodným nábořem sil, které by byly doškolovány. V souvislosti s tím vypracuje Divadelní ústředna statistiku o potřebách uměleckých sil v divadlech v těchto letech.

Vedení dramatického oddělení konservatoře zahájilo právě nábor k přijímacím zkouškám do jednoroční přípravy AMU, které se budou konat koncem června (příhlášky přijímá ředitelství konservatoře do 15. května). Na přípravce budou kandidáti orientováni též k režijnímu oboru a k oboru filmového herectví a režie. Po jednoročním studiu na přípravce se podrobí závěrečné definitivní přijímací zkoušce na AMU. Sociální zabezpečení studia na přípravce bude umožněno studijními stipendii ze státní pokladny. Výchově budoucích jevištních pracovníků bude od počátku věnována všechna péče. Aby byl během pětiletky odstraněn úzký profil v této oblasti naší kultury, bude třeba přijmouti 50—100 posluchačů. Spoléháme na přímý styk se SČM, na zkušenosti s kursisty ze závodů, kam chodí naši posluchači na instruktáž, na ochotnické soubory, z nichž vyšlo již tolik vynikajících profesionálních herců. Je v plánu zřídit ještě tento rok pro zkušené ochotnické herce a režiséry několikaměsíční doškolovací kurs při AMU. Jeho absolventi by ihned nastoupili do angažmá u oblastních divadel nebo u Vesnického divadla.

V SČM, v závodních klubech, v ochotnických souborech

Spolek divadelních ochotníků

J. K. Tyl v Kolíně

Scéna ze hry

Wandy Wasilewské: „Du h a“

všech typů vidíme pro budoucnost nadějnější reservoir divadelního dorostu než tam, odkud jsme jej do nedávna po většině čerpali, na gymnasiích. Odtud k nám přicházela mládež v divadelní praxi a veřejné kulturní činnosti nezkušená, politicky málo uvědomělá.

Nezbytná je pro nás také v budoucnosti spolupráce s Divadelní ústřednou, se 22. odborem ROHu — Svazem zaměstnanců kulturní a umělecké služby, které se ujmou obhospodařování divadel našimi absolventy. Dů nás bude předem informovat o poptávce po uměleckých silách a o jejich rozdělení podle oborů a míst, usměrňovat tak naše

opatření v souvislosti s přijímacími zkouškami. A stejně potřebná, závažná a nezbytná je stálá spolupráce, stále spojení, zejména ve věcech personálních, pedagogických a ideově uměleckých, se státní divadelní a dramaturgickou radou a s divadelními komisemi našich politických organizací. Tato spolupráce s veřejnými institucemi a orgány se již osvědčila a přispěla k tomu, že dram. oddělení konservatoře ani dramatický odbor AMU již nikdy v budoucnosti nebudou trpět izolovaností od veřejného života a jeho potřeb, lartpourlartismem, ideologickou nejasností, nekázní a nedostatkem sociálních prostředků.

JEDEN Z AVANTGARDY

OTA FENCL

Dne 29. března 1949 zemřel v Praze ve věku 45 let herec, režisér a spisovatel Václav Vaňátko.

ČTEME-LI dnes, více než po deseti letech desatero moderního herce, které uveřejnil ve své „Pražské dramaturgii 1937“ E. F. Burian, vidíme, jak těmto příkázáním Vaňátko-herce dokonale odpovídal. Už první požadavek, aby herec stál v prvních řadách pracujících, není u Vaňátka požadavkem nesplněným.

Sám původu proletářského, socialista přesvědčením, nemohl mít jiné stanovisko. Nebyl ani hvězdou. Přísná řehole divadélka v Mozarteu, které se Vaňátko podvolil, svým systémem práce tomu nedovolovala, a nechtěl tomu ani on sám. Tak v seznamu jeho rolí nemůžeme určit často ani úlohu, kterou hrál, poněvadž nebyl uváděn jako protagonista té které role, nýbrž jako součást hereckého kolektivu. Vaňátko odpovídal také Burianovu požadavku herce-tanečníka a tanečníka-herce, jak ho formuloval ve schematu organizace divadla v r. 1939 v brožurce „Dejte nám divadlo“. A v četných rolích tyto své schopnosti dokázal. Jeho herecký charakter, tvořící se v ovzduší předválečného Mozarteu, napověděl výjimečnost schopnosti, které určily jeho vedoucí místo mezi herci této scény, osobitost projevu a čistý tón ojedinělé barvy, síly a přesvědčivosti, ne tak častý na českých scénách. Tím více musíme litovat Vaňátkova předčasného odchodu s jeviště za okupace z politických důvodů i nedobrovolného, definitivního rozloučení s hereckou šatnou pro zákeřnou nemoc, krátce nato. A tak jen díky filmu zůstane nám herec Vaňátko zachován ve dvou drobných úložkách, které nám ještě ukáží, jakým hercem Vaňátko zůstal a co pro český film mohl znamenat.

Když se 17. srpna 1904 náhodskému tkalci narodil, jako jedno ze sedmi dětí, syn Václav, nebylo pochyby o jeho budoucím povolání. Po obecné škole odešel do Mauthnerovy továrny, aby se z něho stal tkalec. Vyučil se, jako mnozí jeho sourozenci a spolužáci, tkalcovně a dále v Mautnerce pracoval. Ale už v té době se osvědčil jako dobrý ochotnický herec, jehož nadání si všiml Bartoň Dobenín, a když Vaňátko po zkoušce na pěvecké oddělení pražské konservatoře byl přijat do jejího dramatického oddělení, umožnil mu studium. A tak dvacetiletý synek z podkrkonošské fabriky, proletář původem, začíná v roce 1926 svou přípravu pro druhé a tentokrát definitivní zaměstnání. Když v roce 1930 absolvoval, byl přijat jako elév do Národního divadla. Sám na tento rok svého „hereckého“ působení vzpomínal ne bez humorné trpkosti, a tak se bez lítosti rozloučil s Prahou a odešel do Brna, kde se právě stal režisérem Zemského divadla E. F. Burian. Spolupráce s ním předznamenala natrvalo jeho hereckou dráhu. Po krátkém působení v kabaretu E. F. Buriana v budově pražské ČTK vstoupil v r. 1933, v době nejprudší hospodářské krise, do nově se utvořivší scény E. F. Buriana D 34, kde zůstal až do násilného uzavření tohoto průbojného divadla. Tam, jednak na půdě Mozarteu, a do 1940 i Na poříčí, vytvořil své četné role herecké, vyrostl až k své nejlepší, k postavě pokryteckého tichošlápka Fomy Fomiče Opyskina v Dostojevského „Vsi Štěpančikovo“. V D 41 začal pracovat i jako režisér dětských představení v malém d 41 a uskutečnil zde své osobité dramatisace českých pohádek a zvyků, které znamenaly

převrat v dosavadním chápání funkce pohádky na scéně. Násilné uzavření D 41 a uvěznění E. F. Buriana znamenají pro něho těžkou psychologickou ránu. Při přejímání souboru Městským divadlem na Vinohradech, byl po dlouhém rozhodování přece přijat. A tak jsme jej slyšeli v Schillerově „Nevěstě messinské“ v podřadné úloze ve sboru, kde nás rázem zaujal kultivovaností svého hlasu, jeho jasným tónem uprostřed převládající hlasové šedi. Ale později neušel stejně politické persekuci, která jej pro pokrokové přesvědčení a příbuzenský poměr k E. F. Burianovi z divadla přece vyštvala. Ale netravný Vaňátko se proto s divadelní prací nerozloučil. V roce 1943 vystoupil v Městské knihovně ve „Večeru dětské poesie“, kde s ním Burešová a Míkou vedený dětský sbor recitoval Halasovy a Nerudovy verše pro děti. Večer byl demonstrací pokrokového umění. Obecenstvo svým vytrvalým potleskem vyjadřovalo manifestačně nejen svůj obdiv dokonalému přednesu účinkujících, ale i své sympatie k persekovanému Vaňátkovi a až k slzám dojatému básníku Halasovi. Rok na to, když ve svém bytě dirigoval Vaňátko dětský sbor, objevila se při kašli zrádná krev a hned nato prožívá další ořez svého života, když se od profesora Jedličky dovídá, že už nikdy nebude smět hrát. Ale Vaňátko přesto neustal s výcvikem svého sboru. Pokračující válečné události a očekávané osvobození znamenají v jeho těžké hospodářské i zdravotní situaci naději na vytvoření samostatného dětského divadla, které plánoval v té době s Jaroslavem Žertem. A tak květen 1945 ho nalézá dokonale připraveného pro práci v dětském divadle, které bylo otevřeno na nynějším Havlíčkově náměstí, v budově bývalé německé komorní scény, pod názvem „Divadlo mladých pionýrů“. Zde Vaňátko režíroval jako zahajovací představení svou dramatickou prvotinu „Malý partyzán“, zhodnocující úlohu mládeže v odboji. Až do května 1948, kdy byl z vedení divadla odstraněn, pracoval zde jako ředitel a vedoucí režisér. Uvedl jednak všechny své práce původní, zopakoval své prepisy pohádek, uvedené v d 41, a pět her cizích autorů. Vystřídal postupně hry pro nejružnější věkové stupně, vybírané podle přísných pedagogických zásad a vytvořil režijní styl osobitý a odpovídající požadavkům výchovy divadla v socialistickém státě. Přestože se jednalo o scénu důsledně pokrokového ražení, neslevující z uměleckých zásad, zápasila stále s finančními těžkostmi, pro které se také Svaz mládeže provozování divadla posléze vzdal a jeho úlohu převzalo zaměstnanecké družstvo. Vaňátko uvedl také na scénu básnická díla, jako epos Majakovského „Vladimír Iljič Lenin“. Po nedobrovolném odchodu z divadla inscenoval pro Slovanskou zemědělskou výstavu a její divadlo další Majakovského dílo „Chorošo“ a nadále pracoval jako režisér ve Vesnickém divadle. Jeho dlouhou a zákeřnou nemocí oslabený organismus podlehl náporu mozkové chřipky 29. března 1949.

Loučení, s hercem, režisérem, dramatickým spisovatelem a velkým přítelem dětí, Václavem Vaňátkem, bylo dvojnásob těžké proto, že odešel předčasně, uprostřed plánů do budoucna, přímo od režiséřského stolu a psacího stroje. A s ním odešlo i kus bojovné přítomnosti i minulosti, kus historie pokrokové divadelní avantgardy, kus krásného světa, který pro své dětské diváky vytvářel a pro jejichž potřeby svým talentem bojoval.

Pro posouzení Vaňátkova nového pojetí dětského divadla nám slouží v první řadě jeho práce dramatické. Až doposud byla dramaturgie dětských divadel v zajetí starých pohádkových šablon, vyvolávajících fantasií, kterou nikdo neusměrňoval, fantasií věřící v nadpozemské síly, řešící dramatické problémy, v nadpozemské síly, zjednávatel spravedlnost uraženým a poníženým tohoto světa. Fantasií, která neučila děti spoléhat se na sebe, fantasií odvádějící od skutečnosti, svádějící dětskou vůli na scestí. Vaňátko měl rád děti. Celým svým dílem to dokázal. Je to až dojmavé u člověka, který sám vlastních dětí neměl. Postřehl scestnost staré dramaturgie. Znal také neporušenou dětskou fantasií a její tvořivost. Jeho prepisy tradičních pohádek stály rovnýma nohama na půdě skutečnosti. Jestli dá objeviti se nějakému nadpřirozenému zjevení, na příklad draku na jevišti, má pro děti také vy-

světlení. Není to, jak se později zjistí, nějaké bájně zvíře, ale kaširovaná figura, kterou zli loupežníci vystrkují, aby vylákali z postrašených obyvatel dobytek, který pak převádějí přes hranice. Nezůstanou bez trestu. Ale jak je trestá Vaňátko! Dá je vyučit praktickému řemeslu, aby byli lidské společnosti užiteční. V jedné ze svých nejkrásnějších inscenací, v „Dětském roku na vsi“, se objevují staročeská strašidla, „klibny“. Ale nejsou to zase nějaká bájná stvoření, ale za halasného jásotu děti se zjistí, že to byli sousedovic Frantík a Božena, kteří se tak převlékli. Dávno před „Timurem a jeho partou“, dávno před „Synem pluku“, osobitým a působivým způsobem vylíčil svého malého partyzána Lubu jako branného, hrdinského představitel bojující české mládeže. Byl to on, který vytvořil pro své diváky hluboce poetický a vtipný přírodopis, názorný a jednoduše zapamatovatelný, v dílku „Jak květiny přezímovaly“. První u nás napsal hru o továrních učních „Nedáme se“. Názorně demonstroval nutnost samostatných divadelních souborů pro mládež, požadavek to vyslovený až bratislavskou konferencí divadelníků, čtyři roky po válce. A bez nadsázky můžeme proto Václava Vaňátka nazvat tvůrcem socialistického divadla pro mládež u nás, pokud bychom hodnotili jen poslední fázi jeho pilného uměleckého tvoření.

SLOVÁCI SE VYZNAMENALI

JAN MARTINEC

SLOVENSKÁ odborová rada v Bratislavě organizovala od 3. do 10. dubna t. r. v Košicích týden socialistické kultury. Pro nás divadelníky je zajímavé a potěšující na této akci, že největší — velmi dobře organizovanou akcí — slavnostní závěr celého týdne, byla třídní soutěž divadelních odborů závodních klubů ROH.

Ve čtyřech představeních defilovalo po zahájení předsedou Slovenské odborové rady, poveren-kem F. Zupkou, 22 divadel závodních klubů, které se sjely, uvítány hudbou Robotnického kulturního střediska do Košic. Pochod Košicemi, režiséřský kurs, na kterém mluvil mimo jiné, ředitel košického divadla Janko Borodač, vzorná technická příprava košických příslušníků Národního divadla a projevy několika poslanců, dalo celé akci při vši upřímnosti a veselosti nutný oficiální a slavnostní ráz. Košice patřily divadelním ochotníkům ze závodů a úřadů a oni patřili Košičanům.

Vzniká otázka, jak bylo možné, že ve čtyřech vyprodaných představeních defilovalo 22 souborů. Z dálky a od psacího stolu by se snad zdálo, že 30 minut, které měl každý kroužek k dispozici na jevišti Národního divadla, je málo, aby jak porota, tak i obecenstvo si udělalo dojem, nechceme-li už hovořit o požitku. A přiznám se, měl jsem také takové obavy. Ale pořadatelé a divadelní kroužky zvítězily. Obraz byl pestrý a prodchnut neustále množstvím variací jak prostředí, her, úrovně, tak výtvarných obrazů, hereckých i režiséřských individualit, takže ti, kteří seděli tři dny v košickém Národním divadle nepocítili únavu a byli stále překvapeni schopnostmi a vynalézavostí slovenských ochotníků. Pro nás je přitom s organizačního hlediska zajímavé jedno. Soutěžily čtyři košické kroužky a ty byly rozděleny na všechny čtyři dny. Chtěly vyhrát a přitáhly ze svých závodů obecenstvo, které se pokusilo potleskem — někdy i nemístným — ovlivnit porotu. Přisahám, že jsme se ovlivnit nedali. Ale v divadle byla nálada plná napětí a očekávání, než se zvedla opona.

Je důležité vyrovnat se zásadně s repertoárem. V podmínkách k soutěžení bylo řečeno, že se má soutěžit s pokrokovým repertoárem. Nikomu nebyla vrácena hra a stalo se poměrně málo omylů. Na Slovensku v myšlenkách pracujícího lidu a proto také v jeho tvůrčím procesu žije velmi silně slovenské povstání. Ještě jsem neviděl v divadle pohromadě tolik německých vojáků a tolik partyzánů jako tyto dny v Košicích. Bohužel, slovenští dramatikové se dopustili skoro ve všech hrách, které tam byly provedeny, vážných chyb. Ať se jedná už o chybný konec Laholovy „Naši šli tudy“ nebo Karvašovy „Bašty“ nebo o úplně pochybenou hru „Nákaza“. Ale, a to je nutno říci zásadně, slovenští autoři snažili se vyrovnávat se se společenskou problematikou, dnes tak důležitou. Dále je zajímavé konstatovat, že pokud si spolky vybraly t. zv. pokrokové hry ze Západu (Miller „Všichni moji synové“ nebo Steinbeck „O myších a lidech“), že ztroskotaly. Je to důkaz, že pracujícímu lidu budovatelských a lidových demokracií je skutečně cizí dramaturgie, která pracuje s rozkladem, projevujícím se v Americe. O zdravoti slovenských divadelníků svědčí také jejich touha po veselohře. Vyrovnali se s ní v některých případech mylně, ale ne oportunisticky. Nesáhli proti úpadkové buržoasní dramatické literatuře, ale sáhli po sovětské veselohře. Že přitom reprodukčně nejlepší spolek „ZK Odeva Púchov“ prohrál své prvenství, protože si vybral Katajevovu „Kvadraturu kruhu“, která se vyrovnává s problémy už dávno překonanými a proto skreslujícími vzájemné vztahy sovětských lidí, je omyl, který sice byl právem kritisován, který však nepříliš zkušenému dramaturgovi, vzhle-

F. Spitzer: „Sklárna“ — Z. K. ROH Poštari, Bratislava

dem k nedostatku veseloherní literatury, by mohl býti prominut.

Největší úspěch u obecnstva a první cenu v soutěži však sklídili ti, kteří si vybrali hru o pětiletce, hru, ve které mládež recituje a zpívá, ve které pracující žijí tak, jak žijí dnes, hru „Sklárna“ od Františka Spitzera, s kterou si „Závod. klub ROH balnářských závodů Ružomberok“ zajistil první cenu soutěže a druhý soubor, který rovněž provedl tuto hru, si získal zvláštní cenu za režii. Jak silně žije v pracujícím lidu a v našem společenském životě problematika této hry je vidět z toho, že všelijací mudrlanti a zbabělci by chtěli hru pro její

upřímnost vysazovat z repertoáru nového socialistického divadla tím, že předstírají farizejským způsobem, že by chtěli chránit pokrok a myslí tím vlastní kariéru.

Je snad ještě zajímavé a důležité podotknout, že první cenu ve druhé skupině (začátečníci) získali ochotníci ze závodního klubu ROH Západoslovenských elektráren z Nitry s „Ruskou otázkou“. Nejenže si vybrali dobrou hru o Americe, nejenže dobře hráli, dovedli však se svými 30 minutami tak dobře hospodařit, že ten, kdo Ruskou otázku nezná, musel mít ucelený obraz o celé problematice.

Kdybychom měli ještě hodnotit celkovou divadelní úroveň a herecké výkony, museli bychom napsat celou studii o těchto třech dnech, které nemají obdoby v našem divadelním a společenském dění. Shrnout úroveň představení a herců se dá asi takto:

Viděl jsem dobrou kolektivní práci, nenarazil jsem na žádné primadonství a neviděl jsem náznaky režisérismu. Několik silných hereckých individualit jsem záviděl slovenskému divadelnictví. Byly i slabé výkony, těch však bylo velmi málo a všude byla znát poctivá příprava.

Jací to byli lidé, kteří soutěžili? Mnoho, mnoho mladých obličejů jsem viděl. Seznámil jsem se s herci a režiséry, kteří ve svém povolání jsou úderníky a vyznamenanými pracovníky. Viděl jsem tvůrčí lidi z hutí a elektráren, z textilek a potravinářských závodů. Účinkovali pracující z železnic a z pošt, z povereníctva spravedlnosti a závod. klubu čs. štátního filmu a i závodní klub košických hasičů reprezentoval tak jako všichni svůj závod a jeho kulturní a pracovní úsilí v pětiletém plánu a na cestě k socialismu.

Myslím, že některý z těchto závodních klubů přijede také na Jiráskův Hronov. Naši čeští ochotníci budou v nich mít nebezpečné soutěžní partnery. A na to se těším.

VESELOHRY KARLA HORKÉHO

FRANTIŠEK ČERNÝ

(K autorovým sedmdesátinám)

SPISOVATEL Karel Horký (nar. 25. dubna 1879 v Ronově nad Doubravkou) je nám, ochotníkům, dobře znám a některé jeho hry staly se živou a oblíbenou součástí našeho repertoáru. Horký psal především veselohry a, podobně jako celé řadě jeho současníků, Dykovi (1877), Gellnerovi (1881), Haškovi (1883) a j., byl i jemu humor výhradním uměleckým postupem.

Tento humor, zejména satira a ironie, rostl z nespokojenosti s českou politickou, sociální a kulturní skutečností na zlomu století a jeho úkolem nebylo jen rozesmát a ulevit čtenáři, ale i útočit, napadnout, zesměšnit a napravit. V době Horkého dospívání a literárního nástupu stály totiž u nás v popředí dvě velké otázky, dva velké problémy: otázka národní, náš politický poměr k Vídni a otázka sociální, zvláště aktuální v době silného průmyslového rozmachu. Pokroková mládež nebyla, nemohla být spokojena s dosavadním postupem českých politiků, kteří řešili nedůstojné a nestatečně náš poměr k monarchii (t. zv. „positivní politika“ Mladočechů) a stále jen odbíhali od naléhavé sociální otázky. Příslušníci nonkonformistické,

nespokojenecké generace chtěli proto uměním podle svých názorů českou společnost reformovat, postavili umění do služeb reformy české společnosti. Proto také v tomto období pojem básníka a politika téměř splýval. Proto tolik úsilí o zvládání všech literárních druhů, zejména kratších, rozkvět novinářství a polemiky, proto i využití společenské dosažnosti divadla u Karla Horkého. Proto jsou také tak kritičtí a rebelantští, popírační a opoziční, nekompromisní a polemičtí její hlavní představitelé a odtud i jejich protistátní, protirakouský, protiklerikální přízvuk a neúprosný odpor k českému šosáctví a zápecnictví.

Karel Horký stál až do konce světové války pod silným vlivem Masarykovým, kritikuje českou společnost s hlediska pokrokové inteligence. Podobně jako Masaryk, věřil i Horký v nutnost individuální mravní výchovy. Měl živý smysl a zájem o životní potřeby drobných lidí, státem, klerem, byrokracií, domácími kořistníky i vlastními předsudky utištěných. Sympatisoval i se socialismem a s anarchismem, k oběma měl blízko, jako ostatně vítal vše, co bylo pokrokové a zdravé. Jeho literární práce z tohoto období jsou nám proto živou kulturní tradicí. Politicky se však Horký neorganizoval, aby si uhájil akční nezávislost a bojovou volnost, která mu dovoľovala zasáhnout vždy a všude, když uznal za vhodné. Zvláště úzkostlivě střežil čistotu společenského života v nejvdědnější denní práci, v soukromí, v politice i v umění. Rodák z venkova, zajímal se Karel Horký zejména o malého zemědělce, chalupníka a domkáře a k této sociální vrstvě zaměřil i svou dramatickou tvorbu nejen tematy a problematikou, ale i určením. Horký vždy už volbou tematiky, typů a dějiště počítal se zájmem venkovského obecnstva a ochotníků, cítil jeho touhu po jednoduché, veselé a živé hře. Jeho péče o nás šla však dále. Snažil se nám i poradit. Do knižních vydání svých her připojoval srozumitelné, přátelské pokyny jak hru hrát, jak překonat některé potíže, jak správně charakterizovat osoby atp. A bylo-li třeba, dovedl i nepozorovaně pokárat: platte autorovi poctivě honoráře a upustte od tradičního znamení zvoncem před koncem jednání! (My mladí už tyto zlozvyky opravdu nepamatujeme!) Jeho smysl pro drobnou práci na venkově — a zde realizoval důrazný požadavek Masarykův — potvrzují i jeho zájezdy mezi ochotníky, divadelní kritiky v předválečné Stopě, kde pravidelně referoval i o plzeňském divadle, odbourává tak nezdravý centralismus pražské žurnalistiky, a práce jiné. Teprve po světové válce, kdy jeho politická činnost svým způsobem vyvrcholila, rozešel se s TGM a dostal se na stranu „hradní oposice“. Zajisté ho k tomu nevedly jen důvody subjektivní, nedoceníení odbojových zásluh jeho tchána, agrárního poslance Josefa Düricha, jak se dosud nejčastěji tvrdí. Snad zde hrála významnou roli i jeho hluboká sympatie k drobnému rolnictvu (viz *Výlety do politiky*, 1931). Nesmíme také zapomínat, že se stal Masaryk oficiálním představitelem státu. Horký pak zůstal prostě jen důsledně protioficiální, kritický a nonkonformistický. Teprve dnes, po letech, vidíme, že různé a protichůdné cíle a programy, vyvolané touž českou skutečností v první třetině století, směřovaly v podstatě k jednomu cíli: vyřešit naši národní a sociální otázku. Narážely na sebe ostře jako nesmířitelné protiklady a teprve po letech se syntetisovaly.

Horkého dramatickou prvotinou je veselohra „Srážka vlaků“, kterou napsal v letech 1901—1902. Dvaadvacetiletý autor si v ní dobírá měšťácký ideál ženicha a přeje přirozené, prosté lásce. Již v této hře objeví se základní znaky Horkého veselohry: Horký si najde nejprve typy, které chce vyzvednout nebo zesměšnit, a ty pak prokreslí prostým anekdotickým dějem, na konci výstupů a jednání ostře pointovaným. Hra měla velký úspěch právě

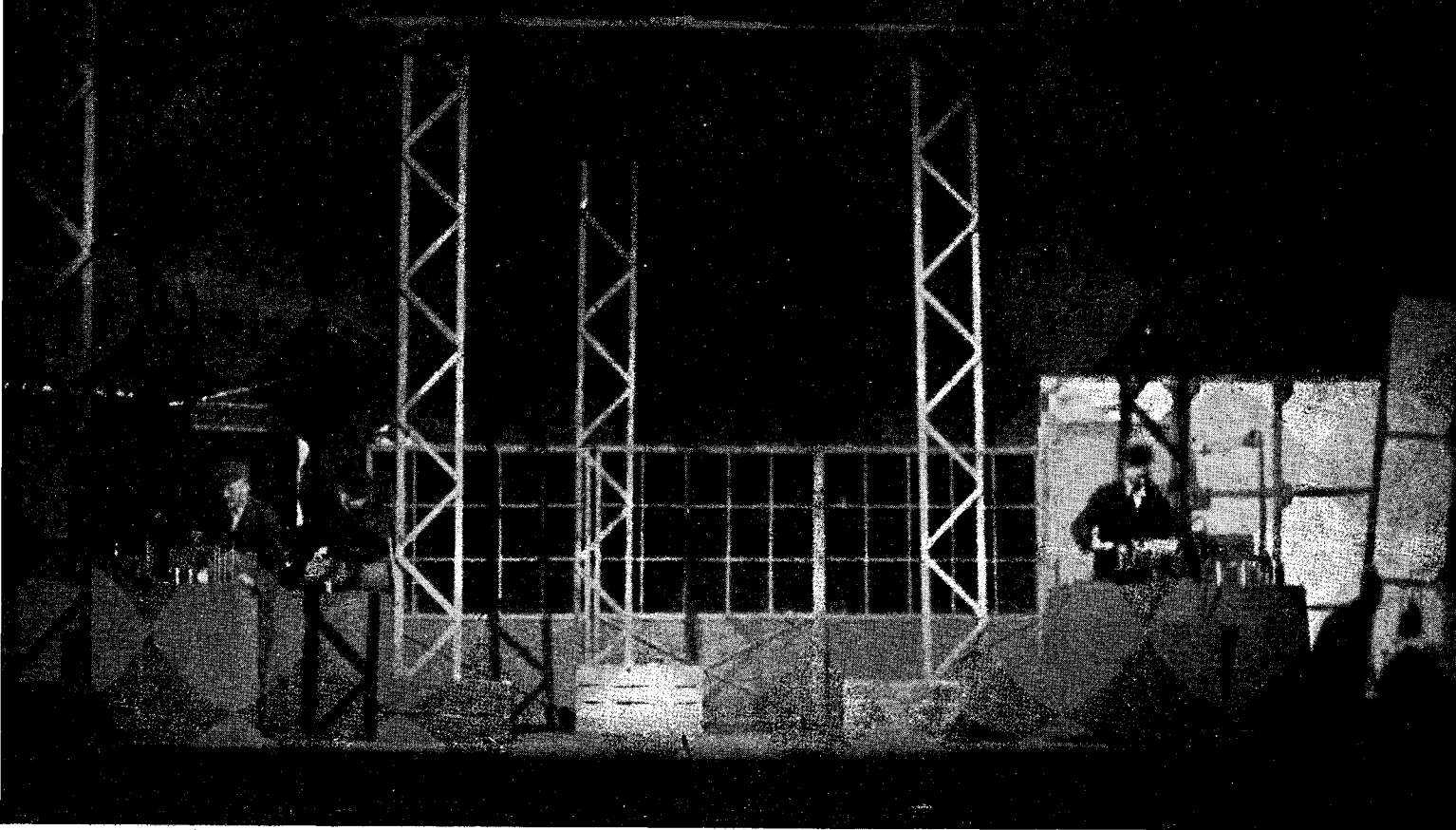
u venkovských ochotníků, jimž tehdejší divadlo, utíkající do minulosti, do soukromí výjimečných jedinců nebo do manetovských salonů a bohémských mansard, bylo celkem lhostejné.

Z ostrých a únavných novinářských bojů a polemik hledal Horký dočasný únik v intimní lyrice a v druhé dramatické práci „Vodopád Giessbach“ (1908). Tato dramatická báseň o jednom dějství je vlastně závěrečným aktem fiktivní milostné tragédie. Po vzoru Ibsenově tkví dramatický účín básně v postupném odhalování utajené a nedořešené minulosti, jejíž plné osvětlení, přehodnocení a dořešení vede pak k tragické záhubě hrdinky — Elšky. Avšak nejen Ibsen a kvapilovský jevištní impresionismus, ale i hluboký osobní prožitek Giessbachu na toulkách po Evropě, zmocněný ještě nuceným pobytem v novoměstské věznici, kde také hra vznikla, zapůsobily na její konečnou podobu. Uvedlo ji 16. ledna 1908 v Kvapilově režii Národní divadlo se Želenským (konsul Bervic), sl. Grégrovou (Elška) a Vojanem (virtuos Šlechta) v hlavních rolích.

Po jednoaktovém dramatu „Kašpárek“, chtěl Horký napsat českou aktuální veselohru a dátí jí časový národní rámec o čtyřech úhlech: Čechy — Vídeň — parlament — půda. Tak vznikla jeho nejdelší práce, satira „Tunel“ (1912), v níž se vypořádával s některými přízemními a malichernými „předáky“ českých politických stran. Horký uka-

Scéna ze hry G. Zapolské „Morálka paní Dulské“ — J. K. Tyl, Blovicé

J. Raban: Scéna Káňovy hry „Parta brusiče Karhana“ — D-49, Praha

zuje tyto pochybné veličiny nejprve v plné slávě doma v Čechách, pak na postupném ústupu ve vídeňském ovzduší a konečně opět doma, po politickém debaklu a procitnutí. Je to jedna z nejlepších a nejživějších Horkého prací a měla by býti hrána i dnes. Podpořila by i naše úsilí o dobrou časovou veselohru.

Téhož roku (1912) vydal Horký ještě drastickou satiru o jednom dějství „Svatá drahota“ a loutkovou hru „Honza na trůně aneb Jedním uchem tam a druhým ven“. Ve Svaté drahotě řadou kontrastních výstupů Karel Horký ukazuje, jak ředitel akciové banky úzkostlivě na personálu šetří, aby sám mohl rozhazovat. Měly by si všimnout této aktovky mládežnické soubory, které dnes pracně hledají aktovky pro zájezdy. Loutková hra „Honza na trůně“ je pak parodií stylu (zejména dikce) starých loutkových her. Kašpárek je však pojat zcela netradičně jako prostoreký kritik, který staříckému králi říká nepříjemné pravdy do očí. Je to protihabsburská satira.

Po světové válce, kterou jako odbojový pracovník prožíval ve Francii, ve Španělsku, v Portugalsku a v USA, napsal Horký svou nejlepší veselohru „Baťoch“ (1924). Baťoch je hra o keťasech, kteří za války kořistili ze soucitu zemědělců a

i z hladu městského obyvatelstva. Alois Juchta byl původně také takový hladový ouředník, který chodil s baťochem od vesnice k vesnici a sháněl aprovisaci pro sebe a pro svou rodinu. Teprve když poznal, jak snadno lze zneužít dobrotv a citů lidí druhu rolníka Prchaly, začal keťasit, odešel z úřadu, pověsil si místo Palackého rytinku Raddeckého a nepřál lásce své dcerky Řiny k Prchalovic Jendovi. Karel Horký pochopil denní válečnou starost o to, co budeme jíst, jako zkoušku českého charakteru. Předvedl ji humorně na několika typech, skloubených do prostého děje. Hluboká tendence, humorná typisace, zápis válečného ovzduší, jakož i zvlášť svěží, humorný, vybroušený dialog, jsou hlavními klady této nejhranější Horkého veselohry.

Poslední dramatickou prací Karla Horkého je „Bejvávalo . . aneb Loupežníci na Chlumu“ (1925), „hra ze života ochotnického, napsaná z lásky k ochotnickým snahám a pro ochotníky“. Je to humorná, tentokrát již ne ironická a výsměšná, ale úsměvná historka o nácviu slavné Štěpánkovy hry „Loupežníci na Chlumu“, kterou chtěli sehrát v třicátých letech minulého století nadšení ochotníci v Mnichově Hradišti — dokonce i proti výslovnému zákazu p. vrchního Swobody. Ukáže se však

VI. Šrámek ml.: Scéna ze sovět. veselohry Isajeva a Galiče „Volá Tajmýr“ - Měst. divadlo v M. Ostravě

— a tomu dnes dost už nevěříme, — i když je to historicky po pravdě — že pan vrchní mařil vlastenecké snahy jen a jen proto, že jako dobrý Štěpánkův přítel nechtěl, aby se hra hrála v hospodě, ale na zámeckém divadle. — V Bejvávalo vzal si Horký po prvé tematiku z minulosti a je jistě pro něho příznačné, že právě z obrození. Osobní přítel a ctitel Jiráskův, který dodnes neváhá putovat po stopách F. L. Věka, Patrčky i lidí z kroniky „U nás“, našel právě v této době vhodnou látku, na níž mohl ukázat radostný elán, pracovní idealismus, obětavost, nezištnost a opravdovost ven-

kovského osvětare. A tak nám na himlbábě Mrázové, vdoviče Maškové, biedermeierovské Emilce a řemeslnických aktérech nejen oživil počátky novočeského divadla, ale i půvaby a kouzlo našeho národního mládí.

Shrnujeme: Veselohry Karla Horkého přežívají léta svého vzniku, některé se dodnes s oblibou hrají a po pečlivém studiu mohly by mladým autorům usnadnit dnešní putování za časovou veselohrou. V měsíci jeho sedmdesátin posíláme Karlu Horkému srdečná přání a pozdravy a děkujeme mu za jeho práci pro nás!

FREDRO NA VARŠAVSKÝCH SCÉNÁCH

Dr. MOJMÍRA JANIŠOVÁ-PLUHAŘOVÁ (LODŽ)

JEDNÍM z nejoblíbenějších dramatiků na polském jevišti zůstává již desítky let Alexander Fredro. Prohlížíme poválečný repertoár polských divadel, setkáváme se v každé sezóně nejméně s jednou hrou tohoto otce polské komedie, jak bývá Fredro často nazýván. O velké oblibě, již se těší Fredrovy veselohry u polského divadelního obecenstva svědčí, že dvě varšavská divadla hrají současně jeho hry před vyprodaným domem. V Teatře Polskim je to Fredrův „Pan Jowialski“, v divadle Rozmaitości „Zemsta“ (Msta).

Alexander Zelwerowicz jako Szambelan

Představení „Pana Jowialského“ je pro Poláky událostí mimořádnou — řekla bych dokonce slavnostní. V titulní roli zde totiž vystupuje nestor polských herců a jistě také nejstarší aktivní divadelní herec, pětadevadesátiletý Ludvík Solski. Ve varšavském Národním divadle hrál Solski „Pana Jowialského“ před dvaceti lety. Dnes přichází v této roli na jeviště bouřlivě pozdravován milujícími ho publikem, hned při prvním kroku na scénu. „Pan Jowialski“ bývá považován za nejhlubší a nejoriginálnější z Fredrových her, rozhodně je nejvíce ze všech jeho děl proniknut duchem satiry. Fredro v ní podává výstižně obraz duševního úpadku zemansko-šlechtické vrstvy na rodině Jowialských. Titulní hrdina, staroušek Jowialski, libující si v ustavičném opakování bajek a přísloví, jimiž stále častuje a nudí svou rodinu, je typ člověka, v němž záliba v žertech a smíchu úplně zničila všechny lidské city, jemuž je úplně lhostejný osud nejbližších mu lidí. Tato lhostejnost mohla by se zdát ukrutnou, kdyby nepramenila z jakéhosi stařeckého hlouposti. Jeho syn Szambelan Jowialski je již úplný kreten, nikdo z rodiny ho nebere vážně. Jeho žena Szambelanowa (vdova po podkomořím) je zajímavá míšenina zpátečnictví a snobismu, stará Jowialská je hloupoučká bytost beze stopy vlastního úsudku, pouhá ozvěna svého manžela. Tuto degenerovanou rodinu vhodně doplňuje její soused Janusz, nadutý bohatec, který se uchází o nevlastní dceru Szambelanovou. Do tohoto světa sobeckých a zahálčivých lidí, hledajících jen vhodnou zábavu pro ukrácení volné chvíle, se nadále dostanou dva potulní umělci, malíř Viktor a básník Ludmír. Ludmír je vlastně hrdinou hry.

Rodina Jowialských z něho udělá terč své zábavy, když ho, zdánlivě spícího, přenese ze zahrady do domu, kde ho převleče do fantastického kostymu a sama převlečena za turecké služebnictvo předstírá Ludmírovi, že je sultánem. Básník se dá vtáhnout do této improvizované zábavy, rozbije při tom manželské plány Januszovy s dcerou Helenou, nakonec se ukáže, že je synem Szambelanovým a stává se šťastným ženichem Heleny.

Ostrí dramatikovy satiry, namířené proti úpadkové šlechtě, proti jejímu opičení po cizině, její prázdnotě, její naduté pýše a snobismu, nezmenšuje ani radostné zakončení. Více než v jiných komediích převažuje kousavá ironie satirikova nad shovívavým úsměvem i nad humorem Fredrovým, které jsou jinde dramatikovu naturelu tak blízké. Jowialski, postava přinášející na scénu spíše statický moment, nás přes svou nedramatičnost nenudí. Naopak čekáme s rostoucím zájmem na každý její výstup. V podání Solského je to ještě statný stařec s mléčně bílými vlasy a knírkem, s narůžovělou, stále se usmívající tváří. Drobnými stařeckými krůčky cupitá po scéně, nedolatelný zvláště v převlečení za tureckého mouřenina. Solski se naučil mistrně hrát na nástroj svého těla, jeho gesto, mrknutí oka, přidupnutí, stařecký smích, celá jeho velmi živá hra nám dlouho utkví v paměti. V této roli ani nevádí, že Solského hlas je dnes stářím přece jen slaboučký, i když nic neztratil ze srozumitelnosti.

Vedle Solského každého okouzlí v této hře velká polská herečka Mieczysława Cwiklińska, hrající snobskou Szambelanovou v dokonalé masce, s nepřekonatelnou mimikou a gesty, podávající prázdnotou nadutost, bezmeznou hloupost a malost této ženy a to s dokonalou virtuositou. Nevím kolik z polských hereček dovede tak dokonale nosit kostym jako Cwiklińska. Neméně znamenitý je poslední z trojice významných polských herců, kteří se v této hře sešli, Alexander Zelwerowicz. Hraje Szambelana, kretenského, přitom dobráckého človíčka, milujícího jen své ptáčky, profilem sám ptáka připomínající. K trojici těchto mistrů musíme připočísti Lucjanu Brackou jako ženu Jowialského, která svou malou, nepatrnou stařenku slabounkého, pisklavého hlásku nadala velkou dávkou jemného humoru. Avšak ani mladí herci, i když trochu nesmělí po boku svých velkých partnerů, nezůstávají za nimi pozadu a svědčí zápal — s jakým hrají — i velkou kulturou děkují o tom, že nová generace polských herců bude důstojnou pokračovatelkou slavné tradice velkých umělců polského divadla.

Režie Alexandra Zelwerowicze dbá o výstižné vykreslení maloměstského ovzduší rodiny Jowialských, sleduje s jemnou citlivostí výkony přece jen poněkud nesourodého ensemblu, a neobyčejnou pečlivostí věnuje vytríbenému dialogu. Karel Frycz vytvořil pro představení realistické dekorace, solidní dvorec se zahradou, v níž jsou dokonce stromy se skutečnými jablky a pokoj s opravdovými dveřmi i okny. Kostymy, jako ostatně všude na polském jevišti, jsou neobyčejně působné a dobově věrné.

Fredrova „Msta“, hraná v malém, městském divadle Rozmaitosci, je působná veršovaná komedie,

v níž autor, na rozdíl od útočné satiričnosti v *Panu Jowialském*, odhaluje lidské slabosti s chápajícím, shovívavým úsměvem. Nad zauzlením a rozuzlením dramatické zápletky si Fredra ve svých hrách příliš hlavu nelámá. I zde je zápletka hry prostá. Spor dvou sousedních rodin o malichernost, hranici mezi sousedními zahradami, spor, zakončený sňatkem. Czešník Raptusiewicz a Rejent Milczek jsou dlouhá léta již sváříci se sousedy. „Ti dva lidé — oheň, voda“ — říká o nich Václav, syn Rejentův, zamilovaný do Kláry, neteře Czešníkovy. A přece, jak praví motto hry „niemasz nic tak zlego, zeby się na dobre nie przydało“. Chtěje se pomstít Rejentovi, ožení Czešník Václava s Klárou a Rejent, když se přesvědčí, že tímto sňatkem víc vyzíská, než se domníval, ochotně se s ním smíří.

Velkým kladem této komedie je bohatství charakterů. Kromě dvou hlavních postav je zde řada znamenitých figurek, ať je to Papkin, zbabělý Czešníkův přísluhovač, či záletná vdova Podstolina, písař Dyndalski a drobné postavičky další. Czešník Raptusiewicz představuje typ staropolského šlechtice se všemi jeho přednostmi i vadami (odvaha, smysl pro humor, úcta k právu, pohostinství — prudkost, horkokrevnost, ziskuchtivost). Jeho nepřítel Rejent je vychytralý právník, skrývající svou mstivost pod maskou hypokrita. Milenecký pár, obvykle v komediích takového druhu nejvíce konvenční, je velmi vtípně charakterisován. Václav patří do Fredrova oblíbeného typu divokých chlapíků, energických mužů činu. Pro všechny tyto rozkošné, fredrovské postavy a postavičky má Teatr Rozmaitości výborné představitele, především znamenitého Jiřího Leszyńského, hrajícího Czešníka, který také hru režisuje, Josefa Konradta, zajímavě podávajícího tragikomického Papkina a půvabnou Zofiu Grabowskou v svůdné Podstolině. Musíme obdivovat kouzelnou lehkost,

Ludvík Solski v titulní roli hry „Pan Jowialski“

s jakou si tito i všichni ostatní herci pohrávají s roztomilými veršiky, jiskřící šarm a lehounký jemný humor, jimiž jsou proniknuty jejich postavy. Publikum se samozřejmě výborně baví touto, snad nejveselejší polskou komedií a jednou z nejrozkosnějších komedií světového repertoáru.

DRUHÉ PARDUBICKÉ OCHOTNICKÉ HRY ÚMDOČ

KAREL DVORÁK

MÁ-LI být jakýmkoli způsobem zhodnocen význam tohoto dílčího ochotnického festivalu v celé šíři, mohlo by se bez nadsázky povědět, že to všechno začalo už roku 1553. Toho léta totiž sehráli v Pardubicích — městě nejmladšího ochotnického festivalu — studenti „recitovanou komedii“. A skutečně není tato záležitost bez souvislosti s tím, co se dělo v Pardubicích téměř po čtyřech stech letech — ve dnech 16. až 24. dubna 1949.

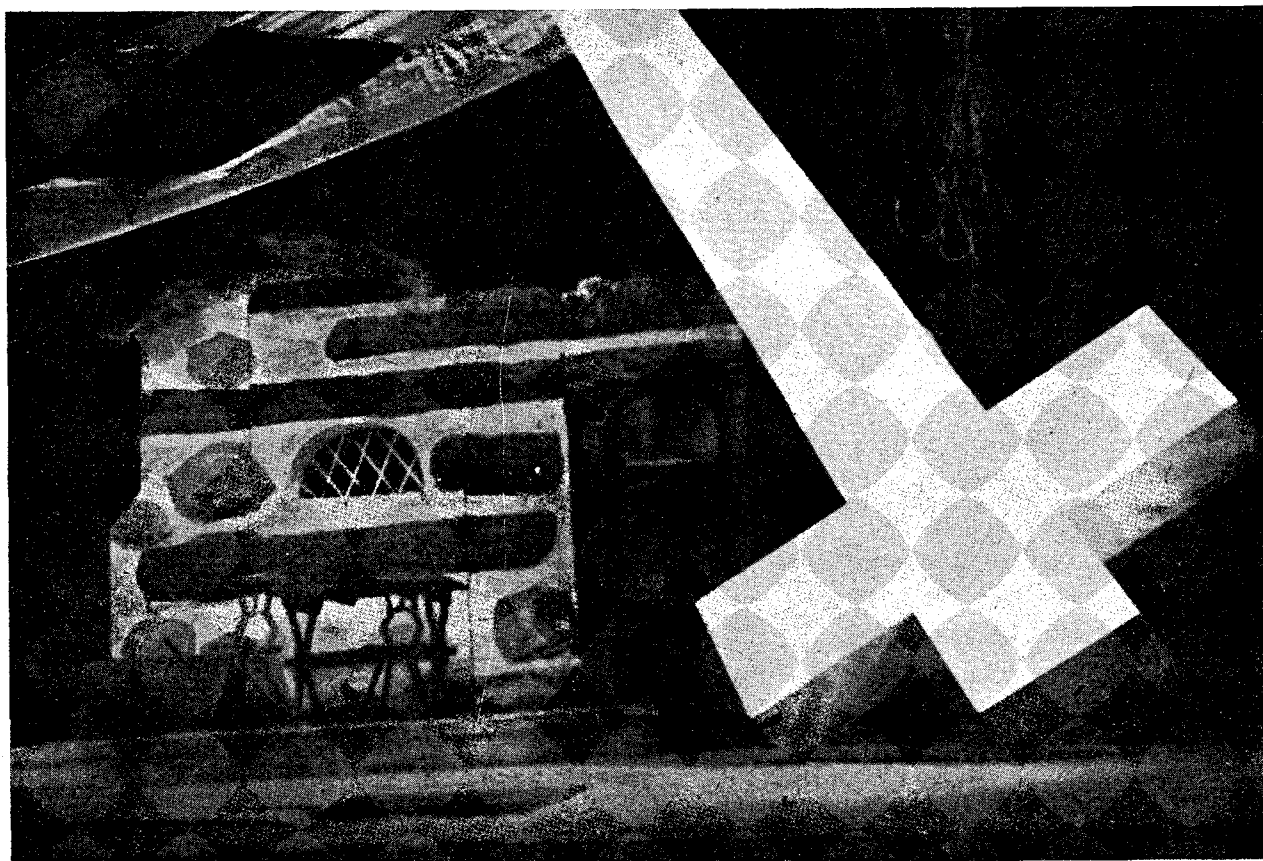
Předsáli budovy městského divadla v Pardubicích už loni, právě jako letos, jako by se zužovalo k pietně upravené úzké stěně s černě orámovanou podobiznou Julia Mitlöhnera, pod níž vždy leží kytice se stuhami, vyjádřeními i nápisem vděk ochotnictva za práci, kterou tento starosta ÚMDOČ, nadšený organizátor, vedený ve své práci vynikajícími schopnostmi hereckými, věnoval výstavbě ochotnické organizace. Loňského roku jeho „Mitlöhnerův okrsek ÚMDOČ“ kladením květin otevíral cestu nejmladšímu festivalu — „I. pardubickým ochotnickým hrám“ a letos, v sobotu 16. dubna, před touž podobiznou slavnostně zahajoval druhý ročník. Dělo se tak opět za účasti zástupců spolupředatelů, místního národního výboru v Pardubicích. A v tom je vlastně nová historie, navazující na celou divadelní tradici města.

STO LET OCHOTNICKÉ PRÁCE

Tuto tradici letos pořadatelé zachytili ve vestibulu divadla názornou a nemálo zajímavou výstavkou „100 let

ochotnického divadla“ a „40 let budovy městského divadla“ v Pardubicích. Poučnost divadelní historie města je tu zachycena v nejvýznamnějších bodech, které představují doklady o vzniku divadelního ochotnictví, otevření budovy divadla v prosinci 1909, jeho požáru a rekonstrukce, o přelomu této historie za první republiky, kdy v čele pokrokových snah divadelních stáli právě pardubičtí ochotníci a konečně o nejsmutnější epoše pardubického ochotnictví za druhé světové války, kdy jedenáct pardubických ochotníků, popravených za odbojovou činnost, následoval už na prahu nového míru i dlouholetý spiritus rector pardubického ochotnictví, starosta Julius Mitlöhner.

A mezi těmito výmluvnými doklady byly tedy 16. dubna 1949 zahájeny slavnostně „II. pardubické ochotnické hry“, za účasti zástupce předsednictva ÚMDOČ Ladislava Lhoty, děkanky akademie musických umění dr. Klementy Rektorisové a zástupců veřejného, politického i ochotnického života města. Už tady, při zahájení, zástupce Mitlöhnerova okrsku, Miroslav Čípa, zdůraznil, na co pořadatelé v přípravách her kladli největší důraz. Aby totiž nešlo o přehlídku pro jakékoliv ukájení samolibosti, nýbrž o manifestaci ochotnictva pro nové směry a nové pracovní metody. A téhož večera, po projevu předsedy pardubického MNV, Václava Havlíčka, se na jeviště divadla v pořadu her dostává první hostující soubor.

J. Němec: Scéna z Dykové hry „Posel“ — ochotnický spolek, Semily

SDO „TYL“ Z KOLÍNA A JEHO „DUHA“

Hynštova úprava hry Wandy Wasilewské o utrpení a statečném boji sovětské vesnice v době velké vlastenecké války podtrhuje velikost konfliktu celého vesnického kolektivu s představiteli nacistické hrůzovlády. I když její tvar neodpovídá technickým zákonům dramatu, postavy dávají možnost vyhrávat děj až na pomezí divákova napětí. O to se také kolínští ochotníci poctivě snažili v režii B. Šmída. Největší význam jejich představení tkvěl v tom, že se tu další ochotnický spolek odpoutává od t. zv. nepolitické dramaturgie a od odlehleho repertoiru. Současně přišli Kolínští na festival ukázat, jak obtížný úkol s hlediska metody práce vyvstává ochotníkům na cestě této nové dramaturgie. Jak je třeba hluboce promýšlet všechno to realistické vidění a tlumočení. Poučné bylo tím i další představení, které sehrál

SDO „JAN DURYCH“ Z LIBERCE

Liberečtí ochotníci zachránili jediné dílčí ohrožení festivalu tím, že narychlo uspíšili a v Pardubicích uskutečnili svoji premiéru O. Neumannovy hry „Dina Müllheimová“, kterou tu původně měli hrát ochotníci z Jihlavy. Tato repertoární hra pražského Realistického divadla je už dosti známá a na pardubickém festivalu se v ní ukázalo, že liberečtí ochotníci měli mnohem více štěstí tam, kde se tento jevištní tvar přimyká ke zkušenostem z éry konverzačních her a jak naproti tomu je obtížné nové realistické zpodobování oněch oblastí skutečného života, jak je Neumann načrtává v předehře. Avšak pardubické představení odměnilo upřímnou vůli hostujícího souboru především v tom, že obecnost dobře poznalo obtížnost této hry i neobyčejný úspěch dobře propracované a pevně vedené titulní postavy, hrané Marií Knapovou. A jejich představení se přidružuje k předchozímu tím, že volilo hru, která svou závažností je už sama o sobě vodítkem v práci našim ochotníkům.

PROFESIONÁLOVÉ MEZI OCHOTNÍKY

Městské a oblastní divadlo v Pardubicích hrálo pohostinsky v pořadí festivalu hru pokrokových amerických autorů, Mableye a Minse „Bubny míru“, kterou před časem

uveďlo jako evropskou premiéru v režii O. Ornesta. Tentokrát seděli ochotníci v hledišti. Profesionální soubor, o němž se už na sklonku loňského roku vyjádřil s největším uznáním sám ministr dr. Zdeněk Nejedlý, mohl tedy být — spolu s tematikou hry, kterou hrál — ochotníkům školou divadla, jdoucího pevně a promyšleně cestou k socialismu. Ostatně upřímné stisky rukou mezi ochotníky a profesionály na závěrečném večeru festivalu byly radostným příslibem, že únor skutečně odstranil nejen přehraď mezi pracujícími rukou a pracujícími duchem, ale i mezi divadelníky.

Pardubické hry byly rozvrženy na osm dní, v nichž bylo uskutečněno šest představení večerních, dvě pro mládež, jeden koncert, diskuse a celodenní běh ochotnického školení. Jak už ani jinak nemůže být, bylo i hodně projevů. Řeči byly přátelské a upřímné; vždy v den představení navečer byl hostující soubor vítán ve foyeru divadla, po každém představení byla přátelská beseda provázená odevzdáváním darů. Když už prof. dr. Kl. Rektorisová jen tak okrajově upozorňovala, co dlužníkům se kolem festivalu hemží, odevzdávají-li se tu každý den „upomínky“, pak největším dlužníkem je v tomto případě ochotnictvo, neboť obětavost této členky bodovací komise a účastnice festivalu je vpravdě nezaplacená. Prof. dr. Kl. Rektorisová spolu se starostou ÚMDOČ Josefem Hudečkem odpovídala na volné tribuny obecnosti na zásadní ochotnické otázky a kromě toho spolu s Fr. Smažikem, ředitelem Vesnického divadla přednášela na školení ochotnických režisérů a dramaturgů.

Pořadí her vystřídal také koncert Litomyšlské filharmonie. A pak se zase na jeviště vraceli herci a představení se tu jako další

SDO „SYMPOSION“ Z TŘEBECHOVIC P. O.

Jejich Gorkého „Matka“ v dobrém celkovém průměru a nadprůměru provedení těch scén, které byly v rukou hlavních představitelů (jmenovitě V. Šafář, H. Beránková, V. Hladíková, ale i jiní), hlavně pak pro charakter občerstva, které toho večera zasedlo v hledišti, byla politicky významnou záležitostí. Trebechovičtí prakticky ukázali, jak může být uvědomělá práce ochotníků na jevišti

školou socialismu pro herce i pro diváky. Oni se zatím v průběhu her ukázali nejpřesvědčivějšími tlumočiteli nové cesty, nové metody práce. A měli úkol vpravdě nemalý a hráli v narychlo improvizované scéně, která by byla každé jiné, mělčeji založené představení, nebezpečně ohrožila. A po nich

DIVADELNÍ JEDNOTA „JIRÁSEK“ Z NOV. BYDŽOVA navršila na pardubické scéně počet 873 představení svého spolku a uvedla tu Jiráskovu „M. D. Rettigovou“ už ve třetím nastudování v historii bydžovské jednoty. Toto přecházející vypracované představení ukázalo vděčnost a trvalou platnost každého z Jiráskových děl. Znovu odhalilo věčnou svěžest a lbeznost toho neprávem značně opomíjeného Jiráskova památníku naší velké vlastence a buditele doby předbřeznové. A Bydžovští měli na něm možnost znovu dokázat značnou vyspělost svého souboru, hrajícího v tomto případě v režii dr. J. France. A konečně poslední představení a tedy závěr her vyzněl posléze ve znamení

ZHODNOCENÍ ČESKÉ KLASIKY,

jak už jsme se naučili, a nikoli neprávem, na autory sto let staré u nás nazírat. Ano, J. K. Tyl je náš národní klasik, a jestliže si Lidová scéna — Kolektiv mladých z Pardubic — vybrala jeho „Kutnohorské havíře“, pak jimi v dramaturgické úpravě Dvořák—Vavřík a v režii Fr. Chaloupky znovu představením přesvědčivě osvědčila, že tuto sto let starou hru geniálního divadelníka Tyla nám právem může závidět i dramaturgie jiného národa. A úspěch pardubického Kolektivu mladých, v tomto případě nepopíratelný, byl nejniterněji znamenitým dokladem, k jak vzešlé cestě vede kulturně politicky vyspělá a uvědomělá práce.

CELOSTÁTNÍ VÝZNAM FESTIVALU

O šíři tohoto významu není pochyb. Objeví se asi v plném světle v nejbližší době tam, kde hlavně okrajová jednání u příležitosti pardubických her přinesou některé nové poznatky a hlavně konkrétní plán, zrodilý se přímo v ovzduší této ochotnické přehlídky souborů, chystajících se na letošní Jiráskův Hronov, a z pracovního prostředí výcho-

dočeského ochotnictva, které se sem přijelo osvěžit novými předpoklady správnosti nastoupené cesty. K tomu není třeba opakovat všechnu významnost projevů na okraj pardubických ochotnických her. Stačí si jen připomenout, jak po osm večerů se sjížděly v Pardubicích autobusy a autokary z celého širokého okolí, jak venkované, ženy v šátcích i prostě slavnostní dělníci usedali v hledišti, a jak jiní, ti aktivně zapojení, usedali v přednáškovém sále, aby bilance druhých pardubických ochotnických her mohla na svém konci také zaznamenat, že celý tento kulturně významný a politicky správně zaměřený program pardubického festivalu se opřel o široké masy našeho pracujícího lidu, představovaného v tomto případě — mírně odhadnuto — šesti tisíci návštěvníky.

A JEŠTĚ DOVĚTEK O PIONÝRECH

Vůdčí představitelské orgány všech osvětových složek kraje se přičiňovaly spolu s Mitlöhnerovým okrskem a s městem Pardubice o zdar tohoto festivalu. Jak významná tu byla na př. jen organisovanost návštěvnícké obce, autokary, stojící večer co večer před budovou divadla, nebo zase účast představitelů politického života v hledišti divadla i jejich porady se zástupci ochotníků. Ale jeden úzký profil se tu také objevil. Bylo jím představení pro děti. Nedosahovalo té výše, jaké dosáhly všechny ostatní soubory. Mělo nebezpečnou pochybenost i v jedné části dramatické předlohy, byť šlo o tak vděčnou věc, jakou jsou Karafiátovi „Broučci“ Postavy, říkající si na př. „Fred“ a předvádějící, jak mladý muž místo francouzské konveršace první políbi plaše ruku mladé milostivé slečně... to není předehra (ostatně zbytečná v této hře), to je dozvuk. Dozvuk, který už se nesmí objevovat především ve hře pro naši mládež. A byť jen v okrajových hovorách, přece jen i o této věci byla na pardubickém festivalu řeč. Věříme, že právě ochotníci v novém svém zapojení do politického života našeho státu porazí i tyto poslední zdi nebláhného dědictví dřívějších dob, a že jejich festivaly, ať tu či jinde, otevrou už v nejbližší době také bránu nového, pionýrského divadla — divadla budoucích občanů naší republiky.

Vesnické divadlo: L. N. Tolstoj „Jen ona za to může“, režie G. Hart, scéna Ad. Wenig

M Á L O O M N O H Ě M

ZAHRAŇNÍ PŘEHLED. Moskevští dramatikové zasedali koncem března v Ústřed. domě literátů. Svě zasedání věnovali především repertoáru moskevských divadel v r. 1949. — Ve Státním akademickém malém divadle četl A. Sofronov svou novou hru „Beketova kariéra“. Herci divadla a pozvaní kritikové a dramatikové se zájmem vyslechli hru, ve které autor ostře a pravdivě řeší otázky bolševické morálky. Zdůrazňuje v ní morální čistotu, jasnost a blahodárný vnitřní mír sovětského člověka, pro něhož zájem vlastní je zájmem osobním. — V sofijském Národním divadle konala se oslava 140. výročí narození ruského spisovatele N. V. Gogola; nastudovalo k ní jeho komedii „Zenitbu“. Oslavy velkého ruského spisovatele se pořádají po celém Bulharsku. — Slavnostní otevření odbočky sofijského Národního divadla se konalo v sále Slovanské besedy v Sofii. První hrou na této scéně, vedené bulharským spisovatelem Kamenem Zidarovem, byla hra „Selo Borovo“, zdramatizované podle stejnojmenného románu Kruma Velkova. V odbočce účinkuje kolektiv 30 mla-

dých umělců, absolventů divadelní akademie. K jejímu zřízení vedla naléhavá nutnost, organisovat mladé divadelní kádry v tvořivý kolektiv, jednotný ve světovém názoru i v methodách. Po stránce umělecké a administrativní zůstane odbočka pod vedením Národního divadla. — Bulharská premiéra hry „Lev na náměstí“ podle stejnojmenné komedie Ilji Erenburga byla vysílána bulharským rozhlasem. Sahráli ji umělci rozhlasového divadla. — „Mladá garda“, umělecký kolektiv mládeže, oslavil své dvouleté trvání slavnostním koncertem. — Veselohra „Láska a přátelství“ norského autora Petra Eggeho, která je dnes jako před dvaceti lety jednou z nejoblíbenějších her „Nového divadla“ v Oslo, dosáhla nyní za Eggeho jubilea již 110 představení. — V čelo Říšského divadla norského, organisace, která pečuje svými putovními divadly o pronikání dramatického umění i do zapadlých venkovských končin, byl postaven F. von der Lippe, dlouholetý kritik a divadelní pracovník, člen státní divadelní komise. F. von der Lippe studoval před dvěma lety i divadelní organisaci u nás a ne-

skrýval se svým nadšením ani svou závistí. Při nastoupení svého nového, odpovědného úřadu vyjádřil své přesvědčení, že divadlo nemělo nikdy větší úkol než právě nyní: razit cestu pravé lidskosti — promlouvat k lidu v době, která staví mezi jednotlivé lidi přehradu. — Do Varšavy přijel v dubnu t. r. z ČSR umělecký soubor moskevského Státního dramatického divadla, který svými představeními dosáhl rovněž v Polsku neobyčejného a velmi srdečného úspěchu. — Polský tisk vzpomíná 40. výročí smrti vynikající polské tragédky Heleny Modrzejewské. V Krakově věnovali její památce dva večery; promluvili na nich fed. A. Balicki a fed. T. Trzciński o významu H. Modrzejewské pro polské divadelnictví. — Pod záštitou ministra kultury a umění St. Dybowského oslavilo město Lublín 35 let umělecké činnosti ředitele svého Městského divadla Maximiliana Chmielarczyka. M. Chmielarczyk vytvořil na 500 úloh a za své vynikající umělecké zásluhy byl vyznamenán stříbrným záslužným křížem. Za svých nynějších oslav si zahrál Harpagona v Molièrově „Lakomci“.

NAŠE OBÁLKA představuje M. Holuba z ochotnického spolku „Tyl“, Kolín ve hře „Duha“ od Wandy Wasilewské. (Foto - Krátký - Kolín).

PRŮKOPNÍK SOCIALISTICKÉHO DIVADLA

V rodných Pardubicích zemřel 28. března t. r. ve věku 78 let ředitel škol v. v. Otakar Pospíšil, někdejší první předseda (r. 1912) Arbesova okrsku ÚMDOČ. Vedle své práce pro dětskou literaturu a kromě široké činnosti pro lidovou osvětu věnoval se divadlu jako režisér ochotnického jeviště i jako autor celé řady her na ochotnickém divadle oblíbených. Pospíšilův smysl pro realistickou tvorbu pojis se v nich s průkopnickou ideou socialistického divadla. Dělnické i vesnické ovzduší jeho her (Svítání, Marné oběti, Světlem a tmou, a j.) prohlubovalo osvětovou výchovu, již především sledoval Ot. Pospíšil i svými naukovými pracemi (Dětské jeviště, spolu s A. Skálou) a také statěmi v tomto časopise, jehož byl dlouholetým spolupracovníkem. Pokrokový duch Pospíšilův a jeho neumdlévající tvořivost zůstává trvalým příkladem vzorné práce kulturního pracovníka a vychovatele lidu. ý.

VZPOMÍNKA NA W. SHAKESPEARA

Hlouček Londýňanů kráčel 23. dubna t. r. ponurými ulicemi Southwarku, průmyslového okrsku jihovýchodního Londýna, uctít 385. výročí narození nejproslulejšího občana Southwarku, Williama Shakespeara. W. Shakespeare se sice narodil ve Stratfordu-on-Avon, ale největší část svého života strávil v Southwarku a mnohé jeho divadelní hry byly po prvé provedeny na jevišti divadla „Globe“ v tomto okrsku, kde vláda chce nyní zříditi britské Národní divadlo. Shakespeareovi ctitelé položili vavřínový věnec k Shakespeareovu pomníku v southwarské katedrále a potom shlédli představení „Snu noci svatojanské“ pod širým nebem. Představení se hráli středoškolsí studenti po způsobu shakespeareovské doby v nádvoří jednoho hostince. Mělo jen asi tři sta diváků.

DIVADELNÍ VÝSTAVKA V BRNĚ

V dubnu byla v brněnském Domě umění otevřena výstava: „Maryša bratří Mrštíkových“. Rozsahem neveliká, ale pro každého divadelníka zajímavá a poučná. Konala se právě v době, kdy o toto drama moravských autorů nová inscenace režiséra Honzla v Národním divadle v Praze vzbudila oprávněnou pozornost. Výstava seznamuje nás postupně s inscenacemi hry „Maryša“ na scéně Národního divadla v Praze i státního divadla v Brně a v Ostravě. Ale to jsou pouhé zkratky, zjednodušené pohledy na inscenace stálých divadel. Bohužel není na výstavě ani jeden snímek z divadel oblastních či dokumentární snímek inscenace na jevištích ochotnických! A přece jsou to právě ochotnické soubory, které se s nevšední láskou vracejí k tomuto dramatu jihomoravské vesnice. Co však musí upoutat každého návštěvníka výstavy, zvláště ochotníka, jsou útržky životopisných a regionálních dat, vztahující se k osudu Maryše. Vidíme zde snímek Marie Turkové z Těšan, někdejší literární předlohu bratří Mrštíků (zemřela 1943), Šimona Petláka, někdejšího Francka, původní slovácký kraj, v němž se Maryša vdávala. To jsou jímavé detaily, které upoutají každého divadelníka. Zachovat tento vzácný dokumentární materiál bude úkolem příštího divadelního musea v Brně. Brněnskou výstavku doplnili pořadatelé také troškou divadelní literatury, ale mnoho podstatných knih tu chybělo. Podobných speciálních a instrukčních výstavek divadelních mělo by se u nás realizovat víc! Ask.

SLEZSKÉ NÁRODNÍ DIVADLO V OPAVĚ

má na programu kromě Isajevovy komedie: „Volá vás Tajmýr“, která prošla téměř všemi našimi divadly, také Ostrovského veselohru v překladu Ant. Kurše: „Nemá ko-cour pořad posvícení“; je to hra namířená proti nebezpečnému vlivu peněz. Nastudoval ji F. Sec. Hodí se dobře i pro ochotníky.

»ČESKÉ LIDOVÉ DIVADLO«, list Ústřední Matice divadelního ochotnictva českého. Řídí Em. Janský s redakčním kruhem: Dr M. Čermáková, Jos. Hudeček, arch. Fr. Marek, Lad. Nejedlý (ROH), Ant. Šafařík (SCM). Za redakci odpovídá V. J. Gsöhlhofer. Vychází desetkrát ročně vždy 1. každého měsíce (kromě června a července). Vydavatel a nakl. Ústřední Matice divadelního ochotnictva českého v Praze II, Spálená 11 (telefon 352-91), kde je též administrace. Jednotlivá čísla 5 Kčs, celoroční předplatné 50 Kčs i s pošt. Novinová sazba povolena fed. pošt. čís. I-A-7-2372-OB, 23. ledna 1947. Dohlédací úřad pošt. Praha 25. Tiskne Tempo, nár. správa, Praha II, Jungmannova 24. Nevyžádané rukopisy redakce nevrací, nebyla-li připojena oznámkovaná obálka. Otištěné se honoruje. Přetisky jen s udáním pramene. Reklamace nedošlého čísla se vyřizují jen do 14 dnů po vydání čísla následujícího. V komisi Div. knihkupectví a naklad. Ot. Růžičky, Praha II, Karlovo nám. 30.

Půjčovna divadelních a maškarních obleků a nár. krojů

TELEFON 519-26

MARIE TVRDKOVÁ

PRAHA XI.
GREGROVA 16

Půjčovna

divadelních obleků

národních krojů a masek

BOHUSLAV PETRÁNEK

KOLÍN II, PROKOPOVA 40

Telefon 270. Založeno 1901

FRANKLOVA

divadelní ličidla

Praha II, Lazarská 5

Závod staré divadelní tradice

Telefon 274-40, 550-72

JEVIŠTĚ

půl století zařizuje fa

FRANT. FERT

veř. obch. spol.

BRNO - HUSOVICE

TELEFON 125-06

Založeno 1894

DIVADELNÍ DEKORACE v uměleckém provedení

a celá jevištní zařízení vám dodá

VÁCLAV EICHLER, IVANČICE, Fibichova 4. Tel. 79

Oponová stahovací zařízení — Kolejnice na horizonty — Záclovové tyče — Šatnová zařízení

dodává odborný závod

FRANT. KUBIČKA - PRAHA X, Pobřežní 1

TOVÁRNÍ VÝROBA KOVOVÉHO ZBOŽÍ PRO VNITŘNÍ ZAŘÍZENÍ

TELEFON ČÍSLO 624-28

»NAŠE ŠATNA«

OCHOTNICKÁ PŮJČOVNA DIVADELNÍCH KOSTYMŮ

Praha I., Dlouhá třída 25 - Telefon 642-36

prosí své zákazníky právě tak zdvořile jako důtklivě:

1. šetřte úzkostlivě divadelní kostymy, jako by byly Vaše vlastní, je to dnes neobyčejně cenný, téměř nenahraditelný, společný majetek všech ochotníků organisovaných v ÚMDOČ. Zejména netancujte v kostymech, určených pro čívadlo!
 2. Čím déle tyto kostymy — beztak již starší — vydrží, tím déle pomůžete nám a sobě udržeti půjčovnu na dosavadní nízké úrovni. Půjčovnu z kostymů nově pořízených bude několikrát vyšší.
 3. Vracejte kostymy naprosto přesně podle našich pokynů, tudíž bezpodmínečně včas. Vracíte-li je drahou, předávejte je dráze k dopravě jako spěšninu nejpozději v pončělí dopoledne, a hrajete-li v sobotu, již v neděli. Dráha přijímá spěšniny ve většině stanic i v neděli! Je to 100% nutné, máme-li při nadměrném zatížení objednávkami a nedostatečném počtu kostymů (i personálu) dodržovati slíbené, beztak již pozdní, dodací lhůty. Mějte ohled na ostatní zákazníky, kteří také jako Vy chtějí dostat kostymy včas. Nelze dnes jednat podle zásady: Po nás potopa!
 4. Byli jsme v poslední době nuceni zostržiti půjčovní podmínky pro včas nevracející zákazníky. Prosíme, zařadte se ve vlastním zájmu mezi ty druhé. Tím jedině získáte.
- Děkujeme Vám předem za vzácné pochopení.

DIVADELNÍ DEKORACE,
reflektory, tlumiče světla

VÁM DODÁ

PEPA MÁČA
ÚJEZD U SOKOLNIC

Divadelní
a filmová ličidla
přípravky k ličení

M O - K U

Marie Mottlová, PRAHA XVI, SMÍCHOV
VLTAŤSKÁ 28. TEL. 459-07.

Zaplatili jste již PŘEDPLATNÉ na České lidové divadlo?

Hledáte vhodné a hodnotné hry?

V Knižnici ÚMDOČ vyšly tiskem:

historická hra J. Ríhy „Polibek královský“	II. vyd. Kčs 15.- (pro členy 12.-)
alegorická hra J. Suchého „Blázen a princezna“	I. vyd. Kčs 20.- (pro členy 17.-)
generační hra O. E. Leska „Peldramové“	I. vyd. Kčs 20.- (pro členy 17.-)
veselohra J. Bílého „Hlavní zkouška“	I. vyd. Kčs 20.- (pro členy 17.-)

Uvedené hry a další i v rukopise má na skladě

M A T I C E D I V A D E L N Í

zapsané společenstvo s ručením obmezeným

PRAHA II, SPÁLENÁ 11 • TELEFON 352-91